

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)**

Київ - 2018

Підготовлено кандидатом психологічних наук, доцентом кафедри психології
О.Л.Шопшею.

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології
(протокол № 1 від 27.08.18)

Затверджено науково-методичною комісією кафедри психології (протокол №1 від 7.09.2018)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин і соціальних наук.

Шопша О.Л. Навчальна програма дисципліни “Загальна психологія” (для бакалаврів). –
К.: МАУП, 2018. – 13 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “ Загальна психологія”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підвищення ефективності професійної підготовки і діяльності в сучасних умовах потребує високого рівня психолого-педагогічної компетентності фахівців, що і зумовлює необхідність вивчення дисципліни „Основи психології і педагогіки”.

Мета даного курсу полягає у розкрити загальні закономірності і механізми психічної діяльності. При цьому основними **завданнями** курсу є: 1) формування знань про психологічні закономірності і механізми виникнення, функціонування і розвитку психіки, 2) розвиток умінь і навичок правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, ті або інші прояви особистості людини.

У результаті вивчення дисципліни слухач повинен **знати**:

- предмет і завдання загальної психології;
- методологічні принципи і методи дослідження психіки;
- сутність і специфіку психічного відображення дійсності;
- рівні розвитку і форми прояву психіки;
- зміст, психологічні механізми і умови становлення і розвитку свідомості та самосвідомості людини;
- характеристику неусвідомлюваних психічних явищ;
- сутність, структуру та психологічні властивості особистості як системної якості індивіда;
- зміст, основні характеристики та умови розвитку когнітивної, регулятивної афективної сфери особистості;
- індивідуально- типологічні особливості особистості (темперамент, характер, здібності) та можливості впливу на їхній розвиток;
- зміст, структуру і види діяльності та поведінки як психологічних феноменів тощо;.

уміти:

- організовувати дослідження психічних явищ відповідно до методологічних принципів психології;
- застосовувати адекватні методи дослідження психіки;
- проводити науково обґрунтований аналіз психологічних фактів;
- пояснювати психологічний зміст та механізми становлення і розвитку різних форм прояву психіки (психічних процесів, станів і властивостей особистості, свідомих і неусвідомлюваних психічних явищ);
- аналізувати психологічний зміст, структуру, психологічні механізми і умови розвитку особистості та окремих її складових;
- застосовувати набуті знання для аналізу психологічної сутності різних проявів поведінки і діяльності особистості тощо.

**Тематичний план
дисципліни
“ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”**

№ пор	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Вступ до загальної психології.	
Тема 1	Психологія як наука. Предмет і завдання психології
Тема 2	Методологічні принципи та методи вивчення психіки
Тема 3	Психіка як об'єкт психології. Виникнення і розвиток психіки.
Змістовий модуль 2. Особистість як категорія загальної психології	
Тема 4	Зміст і структура особистості.
Тема 5	Самосвідомість особистості
Тема 6	Мотиваційна сфера особистості
Змістовий модуль III. Пізнавальна та емоційно-вольова сфери особистості	
Тема 7	Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності
Тема 8	Пам'ять
Тема 9	Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності
Тема 10	Увага
Тема 11	Емаційно-вольові процеси і стани особистості
Змістовний модуль IV. Індивідуально-типологічні властивості особистості	
Тема 12	Темперамент
Тема 13	Характер
Тема 14	Здібності
Змістовий модуль V. Особистість у діяльності та спілкуванні	
Тема 15	Діяльність як мова розвитку особистості
Тема 16	Спілкування як умова розвитку особистості
Разом годин: 360	

**ЗМІСТ
дисципліни
“ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”.**

Змістовий модуль 1. Вступ до загальної психології.

Тема 1. Психологія як наука. Предмет і завдання психології.

Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки. Місце психології в системі наук про людину. Основні напрями психологічної науки: психоаналіз, гуманістична психологія, біхевіоризм, когнітивна психологія, транс персональна психологія та ін.

Література:

основна [1; 2; 4; 7; 9–19];

додаткова [1; 5; 7; 12; 13; 22; 23; 28; 31].

Тема 2. Методологічні принципи та методи вивчення психіки

Методологічні принципи психології: принцип детермінізму, єдності свідомості і діяльності, розвитку, об'єктивності, системного підходу та їх втілення в методах

психології. Основні методи психології: спостереження і експеримент. Допоміжні методи психології : опитування (анкетування і інтерв'ю), тестування, вивчення продуктів діяльності. Проблема надійності і валідності результатів психологічного дослідження.

Література:

основна [1–5; 7; 9–11; 13; 15–19];
додаткова [2; 4; 12; 19; 20; 22; 24; 31]

Тема 3. Виникнення і розвиток психіки.

Форми відображення дійсності: фізична, біологічна, психічна. Психіка як функція високоорганізованої матерії. Взаємозв'язок психіки з нервовою системою. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку. Рефлекс як основна форма взаємодії організму з середовищем. Умовні і безумовні рефлекси.

Розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки: зміст і умови виникнення. Відмінності між психікою тварин і свідомістю людини. Структура свідомості. Свідоме і несвідоме. Неусвідомлювані психічні явища: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Форми прояву психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості.

Література:

основна [1–4; 7; 9–11; 13; 15–18];
додаткова [5; 6; 12; 13; 15; 19; 22–25; 31].

Змістовий модуль II. Особистість як категорія загальної психології

Тема 4. Зміст і структура особистості

Поняття про особистість. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт як характеристики людини. Психологічна специфіка особистості: усталеність, цілісність, активність. Структура особистості. Рушійні сили розвитку особистості: різні психологічні підходи.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];
додаткова [1; 3–7; 11–15; 17; 19; 21–24; 29; 31].

Тема 5. Самосвідомість особистості

Самосвідомість особистості: зміст і структура. Я-концепція особистості. Я-образ як сукупність уявлень особистості про себе. Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості особистості. Механізми та шляхи розвитку самосвідомості.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];
додаткова [1; 3–7; 11–19; 21–24; 27; 29–31].

Тема 6. Мотиваційна сфера особистості.

Мотиваційна сфера особистості. Потреби і мотиви. Мотивація. Спрямованість особистості: зміст, види, форми прояву.

Умови розвитку мотивації особистості.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];
додаткова [3; 6; 9; 11–13; 19; 21–24; 28–31].

Змістовий модуль III. Пізнавальна та емоційно-вольова сфери особистості

Тема 7. Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності

Загальна характеристика когнітивної сфери особистості. Чуттєві форми пізнання дійсності: відчуття і сприймання. Фізіологічне підґрунтя відчуттів. Класифікація відчуттів. Види відчуттів. Властивості відчуттів. Індивідуальні особливості відчуттів. Відчуття і діяльність

Сприймання і його характеристики. Фізіологічна основа сприймання. Роль моторних компонентів у сприйманні. Загальні особливості сприймання: предметність, цілісність та структурність, константність, апперцепція, осмисленість та узагальненість, вибірковість, ілюзія. Класифікація та види сприймання. Індивідуальні особливості сприймання. Спостереження як цілеспрямоване сприймання. Умови розвитку чуттєвих форм пізнання дійсності.

Література:

основна [1–4; 6–11; 13–19];

додаткова [2; 4–6; 12; 19; 20; 22–24; 30; 31].

Тема 8. Пам'ять.

Пам'ять і її види. Процеси і закономірності пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті. Умови підвищення продуктивності пам'яті.

Література:

основна [1–4; 7–11; 13–19];

додаткова [2; 4–6; 12–14; 19; 20; 22–24; 30; 31].

Тема 9. Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності

Поняття про мислення. Функції мислення. Властивості мислення. Операції і види мислення. Індивідуальні відмінності мислення. Засоби активізації мислення.

Уява: зміст і види. Фізіологічні основи процесів уяви. Процеси уяви. Прийоми створення нових образів уяви. Уява і творчість. Умови розвитку уяви.

Література:

основна [1–4; 7–11; 13–19];

додаткова [2; 4–6; 12–15; 19; 20; 22–24; 30; 31].

Тема 10. Увага

Увага і її характеристики. Види уваги. Властивості уваги. Увага й особистість. Можливості управління увагою.

Література:

основна [1–4; 6–11; 13–19];

додаткова [2; 4–6; 12; 19; 20; 22–24; 30; 31].

Тема 11. Емоційно-вольові процеси і стани особистості

Емоційно-вольова сфера особистості. Емоції і почуття. Види почуттів. Емоційна культура особистості: зміст і умови розвитку.

Воля як психічний процес. Функції волі. Класифікація вольових якостей. Структура вольового акту. Вольові якості особистості і їх розвиток. Локус контролю.

Психічні стани особистості: зміст і види. Настрій, афект, стрес. Умови саморегуляції психічних станів.

Література:

основна [1–4; 9–19];

додаткова [4–6; 8; 10; 12–14; 19; 20; 22–26; 30; 31].

Змістовний модуль IV. Індивідуально-типологічні властивості особистості.

Тема 12. Темперамент

Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту. Вимоги діяльності та тип темпераменту. Вплив темпераменту на успішність навчання і діяльності.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];

додаткова [3; 6; 12; 13; 17; 19; 22–24; 31].

Тема 13. Характер

Поняття про характер. Структура характеру. Риси характеру. Акцентуації характеру. Формування і самовиховання характеру.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];

додаткова [3; 6; 12; 13; 17; 19; 22–24; 31].

Тема 14. Здібності

Здібності як умова успішного здійснення діяльності. Природні передумови формування здібностей (задатки). Види здібностей. Рівні розвитку здібностей. Обдарованість, талант, геніальність. Психологічні умови формування і розвитку здібностей.

Література:

основна [1–4; 7; 9–19];

додаткова [6; 7; 12–14; 17; 19; 22–24; 31].

Змістовний модуль V. Особистість у діяльності та спілкуванні

Тема 15. Діяльність як умова розвитку особистості

Діяльність як цілеспрямована і усвідомлена активність особистості. Структура діяльності: цілі, мотиви, дії. Дії і операції. Складові і засоби дій. Уміння й навички. Види діяльності: праця, спілкування, гра.

Література:

основна [1–4; 7; 9–11; 15–19];

додаткова [6; 12; 13; 22–24; 29; 31].

Тема 16. Спілкування як умова розвитку особистості

Спілкування як умова формування особистості. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція. Спілкування як обмін вербальною і невербальною інформацією. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Взаємодія людей у соціальних групах. Види груп. Групові феномени: конформізм, „зеув ризику”, лідерство. Спілкування як сприймання людьми один одного. Ефекти сприймання.

Психологічні механізми впливу в процесі спілкування: переконання, психічне зараження, навіювання, наслідування. Умови підвищення ефективності спілкування. Формування атракції.

Література:

основна [1–4; 7; 9–11; 15–19];

додаткова [6; 7; 12; 19; 22–24; 30; 31].

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Становлення предмету психології на різних етапах її розвитку.
2. Основні напрямки психологічної науки.
3. Функції психіки.
4. Основні форми прояву психіки та їхній взаємозв'язок.
5. Методологічні принципи дослідження психіки.
6. Етапи психологічного дослідження.
7. Метод спостереження і особливості його використання в психологічному дослідженні

8. Експеримент як метод психології.
9. Опитування як метод психологічного дослідження.
10. Основні правила і вимоги до використання тестів у психології.
11. Метод вивчення продуктів діяльності.
12. Передумови розвитку психіки.
13. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин.
14. Рушійні сили розвитку особистості.
15. Спрямованість як головний компонент особистості.
16. Діяльність та її структура.
17. Формування навичок і вмінь у діяльності.
18. Психологічна характеристика основних видів діяльності.
19. Увага: фізіологічні основи, види і властивості.
20. Роль уваги в процесі діяльності. шляхи підтримки в процесі трудової діяльності.
21. Сутність і закономірності чуттєвого пізнання дійсності.
22. Властивості відчуттів.
23. Властивості сприймання.
24. Характеристики процесів пам'яті.
25. Умови підвищення ефективності пам'яті.
26. Форми і операції мислення.
27. Мислення як процес розв'язання задач.
28. Індивідуальні особливості розумової діяльності.
29. Мислення і мовлення.
30. Прийоми створення образів уяви.
31. Уява і творча діяльність людини.
32. Емоції і почуття.
33. Почуття і особистість.
34. Природа і сутність поняття "воля".
35. Вольові якості особистості і їхнє формування.
36. Типи темпераменту і їхні характеристики.
37. Темперамент і характер.
38. Умови формування характеру.
39. Задатки і здібності.
40. Формування й розвиток здібностей.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.

1. Загальна психологія як наука. Предмет і завдання загальної психології.
2. Основні напрями розвитку психології та їхня стисла характеристика.
3. Місце загальної психології в системі психологічних наук.
4. Методологічні принципи загальної психології.
5. Принцип детермінізму в психології.
6. Принцип системності в загальній психології.
7. Принцип єдності свідомості і діяльності.
8. Принцип розвитку в загальній психології.
9. Загальна характеристика методів психології.
10. Загальні вимоги до організації і проведення психологічного дослідження.
11. Спостереження як метод психології. Можливості використання спостереження в роботі психолога.
12. Принципи наукового спостереження психічних явищ.
13. Експеримент і його використання в діяльності психолога.
14. Перваги і проблеми експериментального дослідження психіки.
15. Інтерв'ю як метод вивчення психіки.
16. Вимоги до проведення інтерв'ю.

17. Анкетування і його використання в діяльності психолога.
18. Вимоги до складання анкет.
19. Тестування як метод вивчення психіки.
20. Вимоги до проведення тестування.
21. Вивчення продуктів діяльності як метод психології.
22. Контент-аналіз як метод вивчення документації.
23. Проективні методи дослідження психіки.
24. Загальна характеристика методів обробки даних.
25. Специфіка психічного відображення дійсності.
26. Функції психіки.
27. Розвиток психіки у філогенезі.
28. Рівні розвитку психіки і форми поведінки тварин.
29. Виникнення і розвиток свідомості.
30. Свідоме і несвідоме.
31. Самосвідомість особистості: зміст і структура.
32. Механізми розвитку самосвідомості.
33. Самооцінка і рівень домагань як характеристики самосвідомості.
34. Методи дослідження самооцінки і рівня домагань.
35. "Я-концепція" як настановлення особистості. Модальності Я
36. Вплив "Я-концепції" на можливість самореалізації особистості.
37. Співвідношення понять "індивід", "особистість", "індивідуальність".
38. Поняття про особистість у психології.
39. Структура особистості.
40. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
41. Стадії становлення особистості.
42. Методи вивчення особистості. Рушійні сили формування і розвитку особистості.
43. Діяльність як умова розвитку особистості.
44. Активність і діяльність: порівняльний аналіз.
45. Основні види діяльності і їх характеристика.
46. Структура діяльності.
47. Види дій. Дії і операції.
48. Спілкування як умова розвитку особистості.
49. Структура спілкування.
50. Спілкування як комунікація. Вербальне і невербальне спілкування.
51. Спілкування як інтеракція.
52. Спілкування як перцепція.
53. Особливості спілкування в групах. Види та рівні розвитку груп.
54. Особистість у системі міжособистісних стосунків у групі.
55. Формування навичок і вмінь у діяльності.
56. Основні форми прояву психіки і їхній взаємозв'язок.
57. Загальна характеристика пізнавальних процесів.
58. Відчуття як пізнавальний процес.
59. Властивості відчуттів.
60. Види відчуттів.
61. Сприймання як пізнавальний процес.
62. Умови розвитку чуттєвих форм пізнання дійсності.
63. Мислення як пізнавальний процес.
64. Мислення як процес розв'язання задач.
65. Засоби активізації мислення.
66. Мислення і мовлення.
67. Уява як специфічний пізнавальний процес.
68. Уява і творчість.

69. Пам'ять як психічний процес.
70. Умови підвищення ефективності пам'яті.
71. Увага і її властивості.
72. Можливості керування увагою.
73. Емоції і почуття.
74. Засоби керування емоціями.
75. Воля як регуляція психічної активності людини.
76. Структура вольового акту.
77. Вольові якості особистості та їхній розвиток.
78. Типи темпераменту та їх характеристика.
79. Темперамент і продуктивність діяльності людини.
80. Здібності і їх вплив на успішність діяльності.
81. Загальні і спеціальні здібності і їхня характеристика.
82. Умови розвитку здібностей.
83. Спрямованість як провідний компонент особистості.
84. Мотив і мотивація.
85. Потреби як джерело активності особистості. Види потреб.
86. Загальна характеристика психічних станів.
87. Стрес і шляхи його подолання.
88. Характер: сутність і структура.
89. Темперамент і характер.
90. Умови становлення і розвитку характеру

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Бондарчук О.І., Туриніна О.Л. Загальна психологія. – К.: Логос, 2004. – 140 с.
2. Вайнштейн Л. А., Поликарпов В. А., Фурманов И. А. Общая психология: учебник. – Издательство: Современная школа. – 2009. – 512 с.
3. Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.-метод. пособие к курсу “Психология человека”. – Москва: Пед. общество России, 2001. – 367 с.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. – Москва: ЧеРо, “Юрайт”, 2001. – 336 с.
5. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. Москва: Издательский дом «БАХРАХ», 2006. – 172 с.
6. Гусев А. Н. Общая психология. В 7 томах. Том 2. Ощущение и восприятие / Под ред. Братуся Б. – Издательство: Академия. - 2009. - 416 с.
7. Загальна психологія: Навч. вид./ О.Скрипченко, Л.Долинська, З.Огороднійчук та ін. – Київ: Либідь, 2005 р. - 464 с.
8. Козубовский В.М. Общая психология: познавательные процессы: учебное пособие. 3–е издание. – Мн.: ООО «Амалфея», 2008. – 368 с.
9. Маклаков А.Г. Общая психология: Учебник для вузов. – СПб: Издательство «Питер», 2006. – 583 с.
10. Максименко С. Д. Общая психология. — М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 2008. – 528 с.
11. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 701 с.
12. Немов, Р. С. Общая психология. В 3 т. Т. III. Психология личности: учебник / Р. С. Немов. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2014. – 739 с.
13. Общая психология / Под ред. Карпова А. – Издательство: Гардарики, 2005. – 232 с.
14. Общая психология и психология личности / Под ред. Реана А.А. – М., СПб: АСТ, АСТ Москва, Прайм-Еврознак, 2011. – 640 с.
15. Рогов Е.И. Общая психология: курс лекций. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 448 с.

16. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 712 с.
17. Тарасова Л. Общая психология: конспект лекций: Учебники для техникумов и вузов. – Издательство: Высшее образование, 2009. – 190 с.
18. Тугушев Р., Гарбер Е. Общая психология. – М.: Эксмо. – 2006. – 560 с.
19. Шишкеев П.Н. Общая психология. – М.: Эксмо, 2009. – 288 с.

Додаткова:

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – 2-е изд. – СПб: Издательский дом «Питер», 2001. – 263 с.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб: Питер, 2001. – 688 с.
3. Асмолов А.Г. Психология личности. – Москва: Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
4. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. 3-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 688 с.
5. Гуревич П.С. Психология. Учебник для бакалавров. – М.: Юрайт, 2015. – 608 с.
6. Дубровина И.В. Психология: Учебник для студ. сред. пед. учеб. заведений / И.В. Дубровина, Е.Е. Данилова, А.М. Прихожан; под ред. И.В. Дубровиной. – 3-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 464 с.
7. Еникеев М.И. Общая и социальная психология: Энциклопедия. – Москва: ПРИОР, 2002. – 560 с.
8. Изард К.Э. Психология эмоций: Пер. с англ. - СПб: Издательство «Питер», 2000. – 464 с.
9. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2001 – 512с.
10. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб: Питер, 2000. – 512 с.
11. Копець Л.В. Психологія особистості: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 458 с.
12. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. Ред. М.С. Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2007. – 320 с.
13. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 248 с.
14. Крысько В.Г. Общая психология в схемах и комментариях. – СПб: Питер, 2009. – 256 с.
15. Лекции по общей психологии / А. Р. Лурия. — СПб.: Питер, 2006. – 320 с.
16. Самосознание и защитные механизмы личности: хрестоматия / Ред. Д.Я. Райгородский. – Самара: Бахрах-М, 2000. – 656 с.
17. Мерлин В.С. Психология индивидуальности: Избр. психологические труды. – М.: Ин-т практической психологии; Воронеж: МОДЭК, 1996. – 446 с.
18. Методики изучения Я–концепции личности: Учебное пособие / А.В. Иващенко, В.С.Агапов, И.В. Барышникова. – М.: МГСА, 2000. – 264 с.
19. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дияконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І. Пашукової. – 2-ге вид., стер. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – 203 с.
20. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии/ Под ред А.А. Крылова, С.А.Маничева. – СПб.: Питер, 2004. – 560 с.
21. Психология личности в трудах отечественных психологов/ Сост Л.В. Куликов. – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 480 с.
22. Психология: Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. — 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
23. Руденко А.М. Психология: учебник / А.М. Руденко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2012. – 560 с.
24. Сапогова Е. Е. Задачи по общей психологии: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001.– 447 с.
25. Семиченко В.А. Психические состояния: Модульный курс (лекции, практические занятия, занятия для самостоятельной работы для преподавателей и студентов). – Київ: Магістр-S, 1999 – 128 с.
26. Семиченко В.А. Психология эмоций: Модульный курс (лекции, практические занятия, занятия для самостоятельной работы для преподавателей и студентов). – Київ: Магістр-S, 1999 – 128 с.
27. Столин В.В. Самосознание личности. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 286 с.

28. Узнадзе Д.Н. Общая психология / пер. с грузинского Е. Ш. Чомахидзе; под ред. И.В. Ишедадзе. – М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. – 413 с.
29. Хьелл Л., Зиглер К. Теории личности. – 3-е изд. – СПб: Питер, 2007. – 607 с.
30. Цзен Н.В., Пахомов Ю.В. Психотренинг: игры и упражнения. - М.: Физкультура и спорт, 1988. – 272 с.
31. Щербатых Ю.В. Общая психология. Завтра экзамен. – СПб.: Питер, 2008. – 272 с.